

YHDENVERTAISUUS
VALTUUTETTU

DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN
NON-DISCRIMINATION OMBUDSMAN
OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐAÁITTARDEADDJI

Lausunto

1 (3)

15.10.2019

VVTDno-2019- 833

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
Eduskunta

HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020
VNS 2/2019 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelma vuosille 2020–2023

Yhdenvertaisuusvaltuutetun lausunto

HE 29/2019 vp: Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yhdenvertaisuusvaltuutetun toiminta 1 680

Lisäys ihmisoikeuksien raportointiin ja ongelmiin puuttumiseen (HO 2019) 100
(jälkimmäinen vielä kohdentamatta valtuutetuille)

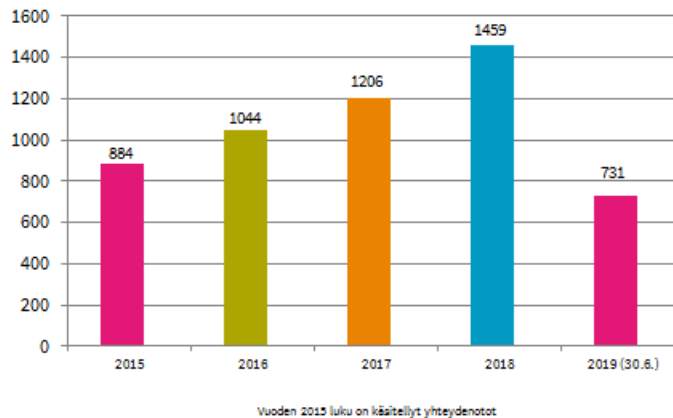
Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiittää mahdollisuudesta tulla kuultavaksi valtion talousarviosta vuodelle 2020 ja julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2020-2023.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävänä on yhdenvertaisuusvaltuutetusta annetun lain (1326/2014) ja Suomea sitovan syrjinnän vastaisen direktiivin (2000/43/EY) mukaisesti avustaa syrjintää kohdanneita henkilöitä näiden oikeuksien toteutumiseksi. Yhdenvertaisuusvaltuutetulle tulleiden syrjintää koskevien yhteydenottojen voimakas kasvu estää valtuutettua avustamasta syrjintää kohdanneita henkilöitä täysimääräisesti laissa ja direktiiveissä kuvatulla tavalla. Yhteydenottojen määrä on kasvanut vuosittain merkittävästi.

Vastatakseen yhteydenottojen määrän kasvuun yhdenvertaisuusvaltuutettu on ottanut käyttöön seulontamenettelyn, jossa noin 75 % yhteydenotoista pyritään hoitamaan neuvonnalla sekä vakioluonteisia vastauksia käyttämällä ja vain osaa syrjintää koskevista yhteydenotoista ryhdytään tarkemmin selvittämään. Seulonnalla on pystytty välttämään kantelujen kasautuminen ja käsittelyaikojen hallitsematon piteneminen.

Yhdenvertaisuusvaltuutetulle vireille tulleet yhteydenotot

Valtuutettu uskoo, että käsittelyjen merkittävä rajaaminen heikentää valtuutetun toiminnan uskottavuutta, ja se onkin saanut osakseen kritiikkiä kansalaisjärjestöiltä ja valtuutettuun yhteyttä ottaneilta henkilöiltä. Myös valtioneuvoston oikeuskansleri on pyytänyt yhdenvertaisuusvaltuutetulta selvitystä seulontamenettelyn käytöstä ja laajuudesta. Yhdenvertaisuusvaltuutetun asiakastyöhön kohdistuva paine on näkynyt myös toimiston henkilökunnan kuormittumisena.

Valtuutetun resurssitilanteeseen ovat kiinnittäneet huomiota eduskunnan lakivaliokunta, hallintovaliokunta sekä työelämä- ja tasa-arvovaliokunta valtuutetun kertomuksesta eduskunnalle (K 6/2018vp) antamissa lausumissaan.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun muuhun kuin palkkaukseen ja vuokriin käytettävissä oleva toimintamenomääräraha on tasoltaan sama kuin vähemmistövaltuutetulla oli käytettävissään ennen vuotta 2015 tapahtunutta toimiston tehtävien ja henkilöstön kasvua. Toimintomenomääräraha ei ole viime vuosina riittänyt kattamaan toimiston peruskuluja (työterveyshuolto, matkustus, koulutus, hankinnat, viestintä jne.), vaan rahoitustarvetta on katettu aikaisempien vuosien säästöjä sekä EU-projektirahoitusta hyödyntämällä. Oikeusministeriön lausunnon mukaan yhdenvertaisuusvaltuutetun palkkamenojen ennuste on kuluvana vuonna 1 640 000 euroa (24,8 htv).

Valtuutettu ehdottikin oikeusministeriölle viime kesänä TAE-valmisteluprosessissa seuraavaa korotusta:

- kolmen asiantuntijan palkkausmenot sivukuluineen (3 x 80 000 €)
- toimintamenotason korjaaminen 75 000 €
- yhteensä 315 000 euroa

Kuten oikeusministeriö on omassa lausunnossaan todennut, pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelmassa on linjattu, että ihmisoikeusongelmien tunnistami-

misen ja raportoinnin ongelmiin puututaan *määrätietoisesti* turvaamalla erillisvaltuutettujen ja muiden viranomaisten toiminta sekä kansalaisjärjestöjen ja kansainvälisten toimijoiden toimintaedellytykset. Ihmisoikeuksien raportointiin ja ongelmiin puuttumiseen on hallitusohjelmassa kohdennettu 450 000 euron määrärahakorotus, jonka yhteydessä on erikseen mainittu toimijoina yhdenvertaisuusvaltuutettu ja ihmisoikeusjärjestöt.

Nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esitys ensi vuoden talousarvioesityksestä sisältää 100 000 euron korotuksen valtuutetuille (lapsi-, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaltuutettu). Korotus kasvaa 200 000 euroon vuonna 2022 ja 250 000 euroon vuonna 2023. Hallitusohjelman mukaisesta 450 000 euron lisämäärärahasta loppuosa, 200 000 euroa, on talousarvioesityksessä kohdennettu kansalaisjärjestöille. Hallitusohjelman mukainen määrärahakorotus ei vielä sisälly yllä mainittuihin valtuutettujen määrärahoihin vuonna 2020 tai niiden arvioituun kehitykseen, vaan lisämäärärahan kohdentamisesta tasa-arvo-, yhdenvertaisuus- ja lapsiasiavaltuutetulle on tarkoitus päättää syksyn 2019 tulosneuvotteluiden yhteydessä. Määräraha mahdollistaisi kehyskauden lopulla esimerkiksi noin 1 htv:n korotuksen sekä yhdenvertaisuus- että tasa-arvovaltuutetulle, 0,5 htv:n korotuksen lapsiasiavaltuutetulle sekä yhdenvertaisuusvaltuutetun toimintamäärärahan tason korotuksen.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiinnittää huomiota lisäksi siihen, että valtuutetun tarjoama matalan kynnyksen oikeussuoja on kustannustehokas tapa puuttua syrjintään ja edistää yhdenvertaisuutta. Valtuutetun tarjoama sovitteluapu ja oikeudellinen neuvonta on vaihtoehto vuosittain useille kymmenille rikos- ja muille oikeusprosesseille, kun valtuutettu toimii sovinnon edistäjänä syrjintää kokeneen ja siitä epäillyn tahon välillä. Valtuutetun työ myös syrjinnän ennaltaehkäisemisessä auttaa välttymään vakavilta oikeudenloukkauksilta sekä niistä aiheutuvista kustannuksista niin julkisella kuin yksityisellä puolella.

Suomen perus- ja ihmisoikeustoimijoiden kenttä on pirstaleinen ja resurssit kaikkien osalta niukkoja. Asiaa on käsitelty oikeusministeriön vuonna 2015 teettämässä selvityksessä. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/76601> Tästä syystä valtuutettu pitää suunnitelmia lisätä valtuutettujen määrää osin huolestuttavana, ellei nykyiselläänkään pystytä turvaamaan riittäviä resursseja.